

Konferencja naukowa

PRZYBYSZEWSKI I INNI

Początki społecznego ruchu naukowego humanistów w Gdańsku
1923–2023

Gdańsk, 4-5 czerwca 2023

O konferencji

Konferencja organizowana jest w związku z jubileuszem 100-lecia społecznej samoorganizacji gdańskich humanistów, znajdującej wyraz w powołaniu trzech wydziałów humanistyczno-społecznych (Prawniczo-Handlowego, Artystycznego i Historyczno-Literackiego – ten ostatni na wniosek Stanisława Przybyszewskiego) w Towarzystwie Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, którego kontynuatorem jest Gdańskie Towarzystwo Naukowe z Wydziałem I Nauk Społecznych i Humanistycznych.

W tym dokonaniu z 1923 roku Wydział I GTN oraz wydziały społeczno-humanistyczne Uniwersytetu Gdańskiego widzą swoje korzenie. Intencją organizatorów jest jednak nie tyle zwrócenie uwagi na sam jubileusz, co wykorzystanie pojawiającej się wraz z nim szansy na upamiętnienie i aktywowanie we współczesnych kontekstach fenomenu społecznego ruchu naukowego humanistów w Gdańsku lat dwudziestych XX wieku. Z jednej strony zaowocował on instytucjonalnymi rozwiązaniami, jak powołanie do życia wspomnianego Wydziału oraz wielu innych jednostek nauki, kultury i edukacji w Wolnym Mieście Gdańsku. Z drugiej, ruch ten stworzył grunt dla klimatu intelektualno-artystycznego, od tamtego czasu charakterystycznie w Gdańsku wiążanego ze sprawą społeczną – troską o wspólne dobro w warunkach różnorodności kulturowej, stanowiącej atutową normę jakości życia w mieście. Upamiętniając ruch, pragniemy przywrócić pamięć o dokonaniach konkretnych ludzi.

W każdym z obszarów działalności, o której mowa, wyróżnia się Stanisław Przybyszewski, jeden z najbardziej wyrazistych twórców okresu Młodej Polski. Jednym z celów konferencji jest ożywienie pamięci o nim w Gdańsku, ponieważ mało kto dzisiaj wie, że tu właśnie w latach 1920-1924 z „dekadenta przekształcił się w urzędnika patriotę” (jak głosi tytuł jednego z tekstów wybitnej znawczyni jego dzieła, prof. Gabrieli Matuszek-Stec). Pracując w biurze Dyrekcji Polskich Kolei Państwowych, był jednocześnie współtwórcą gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki oraz ogromnie produktywnym orędownikiem idei tworzenia instytucji, łączących funkcje naukowe i edukacyjne z artystyczno-kulturalnymi. Był czołową postacią i jednym z pierwszych działaczy ruchu, na którym chcemy skupić uwagę uczestników konferencji.

Przybyszewski stoi w centrum zainteresowania, co nie umniejsza znaczenia innych humanistów, którzy - w trudnych realiach życia w Wolnym Mieście Gdańsku przeważnie powodowanych pruskim nacjonalizmem – z przekonaniem formowali front myśli i artystycznego, społeczno-edukacyjnego działania na rzecz społeczeństwa jako wspólnoty różnych i równych, lepszej od dominacji niesprawiedliwie uprzywilejowanych. Wśród owych „innych” znajdują się humaniści-społecznicy, ofiary bestialskiej postaci takiej dominacji. Nauczyciele, finansisci, prawnicy, publicyści i wybitni działacze kulturalno-oświatowi, jak dr Władysław Pniewski, dr Franciszek Leon Kręcki i dr Bernard Filarski, zostali rozstrzelani przez nazistów w początkach 1940 roku.

Konferencji towarzyszą wydarzenia dostępne w otwartej przestrzeni publicznej, jak rozmowa z prof. Gabrielą Matuszek-Stec, redaktorką 11-tomowej, krytycznej edycji Dzieł Literackich Stanisława Przybyszewskiego (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2022-2024); wernisaż wystawy malarstwa Grzegorza Steca, którego obrazy znajdują się na okładkach tej edycji; pokaz gdańskich obrazów Herberta Waltmanna (1919-1999) udostępnionych dzięki uprzejmości właściciela, prof. Michała Harciarka z UG; koncert Studia Wokalnego UG oraz sesja poetycka Gdańskiego Klubu Poetów („Gdańscy artyści Przybyszewskiemu”).

Program

Dzień 1. Niedziela, 4 czerwca

KONFERENCJA I WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

Sala Mieszczańska Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku, ul. Korzenna 33-35

- 15.00 – 15.45 – Powitania i wprowadzenie do konferencji: „Sybille” - Iwona Berent, Kierowniczka Działu Opieki nad Zabytkami (Nadbałtyckie Centrum Kultury), krótka prelekcja na temat cyklu obrazów zdobiących Salę Mieszczańską Ratusza Staromiejskiego.
- 15.45 – 17.00 - Rozmowa z prof. Gabrielą Matuszek-Stec¹, redaktorką naukową 11-tomowej, krytycznej edycji *Dzieł literackich* Stanisława Przybyszewskiego (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2022–2024)². Rozmowę poprowadzi prof. Brygida Helbig, dyrektorka Biura Polonii w Berlinie.
- 17.00 – 18.00 – „Gdańscy artyści Przybyszewskiemu” – część pierwsza sesji poetyckiej Gdańskiego Klubu Poetów wraz z koncertem muzycznym Studia Wokalnego UG.
- 18.00 – 20.00 - Poczęstunek

1 Rozmowa z prof. Gabrielą Matuszek-Stec, znaną badaczką literatury przełomu XIX/XX wieku, literatury najnowszej, założycielką pierwszej w Polsce Szkoły Pisarzy UJ, poświęcona będzie twórczości Przybyszewskiego oraz promocji jego dzieł, które będzie można zakupić.

2 Edycja ta obejmuje wszystkie utwory literackie Przybyszewskiego powstałe w języku polskim: poematy prozą, powieści, opowiadania, dramaty oraz towarzyszące tym utworom autorskie wstępy, a także *inedita* i drobne przekłady. Do chwili obecnej ukazało się 5 tomów.

Dzień 2. Poniedziałek, 5 czerwca

(dzień jubileuszu - 5-06-1923: uchwała Walnego Zebrania TPNiS powołująca Wydziały: Historyczno-Literacki, Prawniczo-Handlowy i Artystyczny)

KONFERENCJA I WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

Część I i II: Muzeum Nauki Gdańskiej, ul. Wielkie Młyny 10

[konferencji towarzyszyć tu będzie pokaz pejzaży Gdańska - malarstwo Herberta Waltmanna (1919-1999)]

Część I: Przywracanie Przybyszewskiego

- 10.00-12.15 – sesja plenarna
Prof. dr hab. Gabriela Matuszek-Stec, Uniwersytet Jagielloński: *O Stanisławie Przybyszewskim europejskim, patriotycznym i prekursorskim.*
Prof. dr hab. Tadeusz Linkner, Uniwersytet Gdański: *Dokonania Stanisława Przybyszewskiego w Wolnym Mieście Gdańsku* [wystąpieniu towarzyszyć będzie prezentacja *Przybyszewski w Gdańsku* autorstwa redaktora Adama Grzybowskiego]
Prof. UG, dr hab. Miłostawa Borzyszkowska-Szewczyk, Uniwersytet Gdański: *Stanisław Przybyszewski i Gimnazjum Polskie w Wolnym Mieście Gdańsku wobec wielokulturowości pogranicza*
Red. Adam Grzybowski: *Przeminęło z 'Wiatrem...' o mało znanych relacjach Przybyszewski - Żeromski.*
- 12.15 – 12.45 – Recepcja dzieł Przybyszewskiego oczami licealisty – polemika na temat życia i twórczości artysty (Uniwersyteckie Liceum Ogólnokształcące im. Pawła Adamowicza w Gdańsku).
- 12.45 – 13.15 – Przerwa kawowa

Część II: „Inni” społecznego ruchu naukowego humanistów w Wolnym Mieście Gdańsku

- 13.15-14.45 – sesja plenarna
Dr Danuta Drywa, Muzeum Stutthof w Sztutowie: *W służbie społecznej. Losy Polaków z Wolnego Miasta Gdańska na przykładzie dr. Władysława Pniewskiego, dr. Franciszka Kręckiego i dr. Bernarda Filarskiego*
Prof. dr hab. Ewa Graczyk, Uniwersytet Gdański: *Co zrobić z niewygodną outsiderką? Stanisława Przybyszewska w Gdańsku*
Prof. UG, dr hab. Arnold Kłonceżyński, Uniwersytet Gdański: *Związki Zenona Przybyszewskiego z Gdańskiem*
- 14.45-15.30 – dyskusja i podsumowanie, zamknięcie konferencji.

SPACER – ok. 5 minut – do Muzeum Bursztynu, ul. Wielkie Młyny 16 (naprzeciw Muzeum Nauki Gdańskiej)

- 15.35 – 16.40 – Obiad w Muzeum Bursztynu

SPACER – ok. 20 minut - do siedziby Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki, ul. Chlebnicka 2 (na tyłach Dworu Artusa), gdzie będą miały miejsce

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE

Galeria Punkt w siedzibie Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki, ul. Chlebnicka 2

- 17.00-18.00 – Powitanie w Gdańskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuki;
- „Gdańscy artyści Przybyszewskiemu”, część druga sesji poetyckiej Gdańskiego Klubu Poetów wraz z koncertem muzycznym Studia Wokalnego UG.
- 18.00 – 18.40 – Wernisaż wystawy pt. *Rentgenogramy duszy - List do Stanisława Przybyszewskiego* – malarstwo Grzegorza Steca, którego obrazy znajdują się na okładkach edycji *Dzieł literackich S. Przybyszewskiego* (Kraków, 2022–24). Wprowadzenie wygłosi prof. Piotr Józefowicz z Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku
- 18.40-20.30 – Poczestunek na tarasie Galerii Punkt

Organizatorzy:

Uniwersytet Gdański: Wydział Ekonomiczny, Wydział Filologiczny, Wydział Historyczny, Wydział Nauk Społecznych, Wydział Prawa i Administracji i Wydział Zarządzania oraz Muzeum UG, Wydawnictwo UG oraz Centrum Aktywności Studentów i Doktorantów UG, Akademickie Centrum Kultury „Alternator” ze Studiem Wokalnym UG.

Gdańskie Towarzystwo Naukowe

Gdańskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki

Muzeum Nauki Gdańskiej – Oddział Muzeum Gdańska

Muzeum Stutthof w Sztutowie. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1939-1945)

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

Uniwersyteckie Liceum Ogólnokształcące im. Pawła Adamowicza w Gdańsku

Nadbałtyckie Centrum Kultury

Gdański Klub Poetów

Patronaty:

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego, prof. dr hab. Piotr Stepnowski

oraz Państwo Dziekani:

Pani prof. dr hab. Monika Bąk (Wydział Ekonomiczny),
Pani prof. UG dr hab. Urszula Patocka-Sigłowy (Wydział Filologiczny),
Pan prof. UG dr hab. Arkadiusz Janicki (Wydział Historyczny),
Pan prof. dr hab. Michał Harciarek (Wydział Nauk Społecznych),
Pan prof. UG dr hab. Wojciech Zalewski (Wydział Prawa i Administracji)
Pan prof. dr hab. Mirosław Szreder (Wydział Zarządzania)

i Państwo Dyrektorzy:

Pani Marta Szaszkiwicz (Muzeum Uniwersytetu Gdańskiego)
Pani Joanna Kamień (Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego)
Pan Łukasz Bień (Centrum Aktywności Studenckiej i Doktoranckiej)
Pan Michał Bieluszko (Akademickie Centrum Kultury UG „Alternator”)
Prezes Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Pan prof. dr hab. inż. Jerzy Błażejowski
Prezes Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki, Pan Beniamin Koralewski
Prezes Fundacji „Pozytywne Inicjatywy”, organu prowadzącego Uniwersyteckie Liceum Ogólnokształcące im. Pawła Adamowicza w Gdańsku, Pan Arkadiusz Gawrych
Prezes Gdańskiego Klubu Poetów, Pani Gabriela Szubstarska
Dyrektor Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Pani Dorota Heliasz
Dyrektor Muzeum Stutthof w Sztutowie. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1939-1945),
Pan Piotr Tarnowski
Dyrektor Muzeum Gdańska, Pan prof. UG dr hab. Waldemar Ossowski
Dyrektor Nadbałtyckiego Centrum Kultury, Pan Lawrence Ugwu

Muzeum Nauki Gdańskiej
Muzeum Gdańska

Stutthof

Muzeum Stutthof w Sztutowie
NIEMIECKI NAZISTOWSKI OBÓZ KONCENTRACYJNY I ZAGŁADY (1939-1945)

UNIWERSYTECKIE
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
IM. PAWŁA ADAMOWICZA W GDAŃSKU

Nadbałtyckie
Centrum Kultury
Gdańsk

Instytucja Kultury Samorządu
Województwa Pomorskiego

